

З одного боку, вони, безперечно, стимулюють ініціативу, енергію людей, розширюють можливості для розвитку здібностей і творчої активності особистості. Разом з тим, не варто забувати, або не звертати увагу й на інший бік впливу ринкових цінностей, які призводять до таких наслідків, як подвійна мораль, загальне відчуження, психічні розлади, неврози тощо [3, с. 155].

Отже, ринкові цінності націлені на матеріальне збагачення є звичайно необхідними. але вони мають бути допоміжними засобами для цінностей духовного розвитку особистості.

Українці працьовиті, заощадливі, довіряють молоді, проте, водночас, більше схильні покладатися на державу, аніж на власні сили, не дуже довіряють великому бізнесу.

Для українського суспільства в економічній сфері життєдіяльності, в цілому, характерним є певний ціннісний симбіоз – поєднання цінностей виживання і традиційних цінностей.

Література:

1. Геращенко О.Л. Економіка XXI: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2017. 303 с.
2. Сакало О.Є., Степаненко С.В. Економічні цінності українського суспільства: за даними World Values Survey. *Бізнес інформ.* № 9. 2018. С. 8–11.
3. Шаргородський Ю. Динаміка економічних цінностей в умовах ринкових трансформацій. *Політичний менеджмент.* № 6. 2011. С. 145–157.

Галина Петришин

*кандидат політичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

СОЦІАЛЬНА ІМІТАЦІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Наше бачення світу є сукупністю реального й уявного, позаяк свідомість людини не здатна охопити всю розмаїтість проявів дійсності. Особливо це виявляється у періоди динамічних соціокультурних змін, коли нестача знань про світ, створює умови для формування різних імітаційних образів і практик. Поширеними засобами соціальної імітації є: фальсифікація, провокація, ілюзія, перформанс, маніпуляція, плагіат, профанація. Впродовж певного часу імітація дозволяє створити нові змістовні образи світу і, знайшовши підтвердження своєї відповідності

раніше непізнаного, набрати інституційних форм. А може призвести до міфологізації реального, наслідком чого є підміна смислових значень явищ і процесів суспільного життя, формування ілюзій та ін. Імітаційні образи і практики, як невід'ємні складові розвитку суспільства, можуть мати як конструктивний, так і руйнівний характер.

Українське суспільство, яке перебуває в процесі трансформації з однієї системи суспільних відносин до іншої з яскраво вираженими ознаками маргінальності, є благодатним ґрунтом для різноманітних проявів соціальної імітації в процесах соціальної взаємодії людей та на рівні індивідуальної свідомості. Понад те, за кризових явищ у різних сферах суспільного життя, що є супроводом трансформації суспільства, маємо суцільну симуляцію предметно-сислової реальності, знімаючи таким чином суперечності реального та уявного, надаючи уявному статусу «справжності». Тому для сучасної людини створений ілюзорний світ часто виявляється прихистком від того жаху, який викликають у нього суперечності оточуваного світу.

Залученість у процес відображення і пояснення світу великої кількості імітаційних образів та зовнішній тиск на людину імітаційних практик поступово перетворюють її на імітуючу особистість [2, с. 53–59]. Тиск імітаційного на особистість виявляється у виборі нею найбільш зручного способу соціальної адаптації. Прикладом може слугувати демонстрація свого успіху через володіння певними споживчими благами – автомобільним парком чи кількістю престижного житла. Або декларування прихильності до тих чи інших модних споживчих цінностей, демонстрація власної відданості певним ідеям та догідливості значущим «Іншим», мультиплікація соціальних ролей у процесах комунікації в соціальних мережах, активність у різноманітних заходах з метою «засвітити» своє обличчя, презентація «чужих» інтелектуальних і професійних ресурсів як власних досягнень, що призвело до порушення відповідності оцінки значущості індивіда його реальному внеску.

Вище зазначене дає можливість констатувати, що в сучасних умовах має місце перехід від внутрішньо орієнтованої особистості до орієнтованої назовні, з якої знімається відповідальність за власні вчинки. Використання імітаційних практик особистістю безперечно несе для неї вигоду, проте сприяє виникненню певною мірою аберації її свідомості.

У суспільстві, що знаходиться в постійній динаміці змін, ігнорування залежності суспільного розвитку від вихідних соціально-економічних умов породжує численні імітації в політиці, економіці, освіті, ЗМІ тощо через завищення можливих досягнень і, відповідно, утопічних цілей розвитку

соціальної системи. Так, зокрема, сьогодні більшість політиків вдаються до політичної мімікрії як засобу, що дозволяє їм балансувати між правдою і вигадкою. Основними засобами реалізації політичної мімікрії є соціальна роль-маска й імітаційна рольова гра, завдяки яким імітація очікуваної соціальним оточенням поведінки зв'язується з реалізацією розробленого політичним актором життєвого спектаклю. Практичним виявом такої політичної діяльності є різноманітні популістські гасла, псевдообіцянки тощо, метою яких є завоювання симпатій у широких верств населення.

Підміна смислів ілюзіями стає реальністю найчастіше тоді, коли корпоративний інтерес певних правлячих кіл починає трактуватися як інтерес суспільства, а адміністративний розсуд розглядатися як універсальна підстава формулювання управлінських проблем і визначення напрямків їх вирішення [1]. Варто також зауважити, що зі зростанням у суспільстві соціально імітаційних практик, які відповідають вимогам суб'єктності, створюються умови для підвищення маніпулятивної складової в політичних практиках, метою яких є нав'язування масам примітивного розуміння реальності і відповідно збереження своїх владних повноважень та привілеїв. Водночас політична практика свідчить про те, що вдавання до мімікрії в дипломатичних відносинах є цілком виправданим. Таким чином, постає питання: який наслідок для суспільства має практика політичної мімікрії? Як відповідь, підтримаємо позицію Ж. Тоценка, який стверджує, що політична мімікрія підштовхує людину до соціальної мімікрії [3, с. 3–15]. І це не дивно, позаяк більшість людей у своїх міркуваннях і поведженні орієнтуються на дії і висловлювання авторитетних особистостей.

Щодо підприємницької діяльності, то за сучасних умов підприємці все частіше в організації діяльності своєї компанії реалізують більш-менш ефективні імітаційні стратегії. В окремих випадках в основі цих стратегій лежить орієнтація на копіювання продуктивних ідей, виробничих процесів і їх елементів або ж конкретних продуктів.

Суть імітаційних практик в системі сучасної освіти полягає у підміні реальних значень освітніх досягнень їх демонстрацією та перетворенні навчального процесу на ланцюг формальних операцій і процедур. Імітаційні освітні практики мають місце і в оцінці якості освіти та освітнього процесу. До числа таких практик віднесемо підміну якісних показників кількісними. У практичній площині така тенденція призвела до політики лояльності в оцінці знань, імітації досягнень та новацій.

Схильність до споживацтва, позитивне прийняття «тіньових практик» і готовність брати участь в їх реалізації – ось неповний перелік тих

властивостей, які сьогодні досить інтенсивно прищеплюються людині імітаційними реаліями. Високий рівень поширеності в суспільстві соціальної імітації сприяє соціальній апатії та аномії, зростанню соціальної незадоволеності в умовах ілюзії стабільності, розмиванню меж між моральним і аморальним і, як наслідок, духовній спустошеності.

Масштаби поширення імітаційних практик залежать від особливостей соціокультурного контексту, в який вони виявляються вписаними. Чим вище соціальна і культурна компетенція широких мас населення, тим менш ефективними виявляються погано сконструйовані соціально імітаційні практики. Чим більше число симулякрів продукується в рамках соціально імітаційних практик, тим менше в окремих людей і соціальних груп можливостей перетворення дійсності за допомогою справжньої творчості.

Література:

1. Бабинцев, В. П. Имитационные технологии в практике государственного и муниципального управления [Электронный ресурс]. *Ученые записки : электронный научный журнал Курского государственного университета*. 2013. № 4 (28). URL: <http://www.scientific-notes.ru/pdf/033-037.pdf>
2. Мельникова, Т. П. Феномен социальной имитации как фактор, влияющий на состояние национальной безопасности. *Журнал Белорусского государственного университета. Социология*. 2020, 1. С. 53–59.
3. Тощенко, Ж. Метаморфози сучасної суспільної свідомості: методологічні основи соціологічного аналізу. *Соціс*. 2001. № 6. С. 3–15.

Наталія ГРИГОРУК

*кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Демократичні цінності – це те, заради чого демократію захищають, це її значущість і життєдайність, її привабливість для мільйонів людей, те, завдяки чому демократія здобуває нових прихильників в усьому світі. До демократичних цінностей в першу чергу належать: громадянство і громадянськість, свобода совісті, свобода слова, людська гідність, моральна автономія, приватність і невтручання в особисте життя, громадська асоціація, соціальний порядок.